

נאמר של נייר

עיון חוזר

הסינים

סיפור מאת אורי אורלב

ביום כניסת הצבא הסיני בא אחי לגור אצלנו. הוא הגיע מיד אחרי הכניעה ומר סירת ירושלים בידיהם. למעשה היתה זאת רק כניעה רשמית. כי הצבא שלנו לא נלחם כלל אחרי יציאת בעלות-הברית. לא היה כל טעם להילחם. מה גם שהובט טח שילטון-רביית ליהודים. למולנו לא פרוצה המילחמה הזאת בתקופה שבה היו מונים בנשימה אחת את הציונות עם רווי זיוניזם, קפיטליזם, אימפריאליזם ודומיהם. בתחילה לא הייתי מסוגל להבין את שינועם העיוורת לערבים. הגיעו לירושל לים שמעות מורות מעיראק ומסוריה, משטחי עבר-הירדן. קשה היה להאמין ש כבר תהא, בעודם נלחמים בסיביר, באלטס קה, על חופי אוסטרליה ובמצריים, מצאו כליתחבורה להעביר את האזרחים הצעירים בים שלהם ולהושבים לרבעות בכפרים ובערים עזובות, בארצות-ערב. בנו הם ראו אוכלוסיה טכנה היכולה להיות להם לעזר, לעת תהא. עד אשר ישנו את דעתם יוכ רע אולי גורל המילחמה הנוראה הזאת, כי אינני יודע כמה זמן תעמוד לנו החסרי גות שזכינו בה בינתיים. אחי, ככל שעבד אצלם יותר — הוא היה נהג-מיהודי-דרך של אחד מקציניהם — וככל שהבין יותר את שפתם המזורה, כך החריד אותנו יר תר בסיפוריו על גורלם של הערבים.

תחילה לא האמנתי בכל אותן שמעות. כמובן, היו דברים גלויים לעין. לקחו, למשל, מערביי ירושלים כל דבר בעל ערך. התחילו בשטחים ובמכשירי טלויזיה זיה, ולפני חודשים אחדים לקחו את מקר לטי הרדיו, את הטרגנוסטורים ואת כל מכשירי החשמל. הקשר שלנו עם שאר חלקי הארץ היה רופף מאד. איש כמעט שלא עבר את גבולות "מחוזות-הפיתוח", כפי שכינו זאת. אך בכל זאת שמענו משהו מפה ומשם. בחיפה ובתל-אביב לא היו להם ריכוזי ערבים רבים. את מעט ערביי חיפה העבירו לנצרת. את האזור רים הערבים המובהקים, כמו ואדי ערה, שכנגד-לנו או בית-לחם-החברון סגרו והקי פו מישמרות צבא. אחר כך הגיעו פתאום אזרחים סינים על נשותיהם וטפם, קומר גות קומונות הגיעו והתיישבו בכפרי ה ערבים. היכן נעלמו האחרונים? אסור היה לדבר על כך בקול. לאט לאט התברר לנו, ללא צל של ספק — הם רוצחים אותם בהמוניהם. כנראה עשו זאת גם בעיראק, בסוריה ובכל הארצות השכנות. הם עושים זאת בדרך פשוטה ויעילה. ה ערבים חופרים בורות. בכל מקום אמורים להם שאלה יהיו יסודותיו של בית-הר בותרסין ענק, אשר עליהם להקים לכבודו של מאו (במא) השלישי המדובר, למי שאינו מתמצא במושגים). אחר כך אוסי פים את כל התושבים כדי לנאום בפניהם נאום. בא מסוק ומרסס אותם מן האוויר. הם נופלים ואינם קמים. מישוה סיפר לי, שהקבוצים מקבלים הקצבת-דלק מיוחדת דת כדי לכסות את הבורות האלה בעזרת הכלים הנכונים המעטים אשר הושארו בי יויהם. נדמה לי שאסור לגעת בגוויות, כחודש אחרי הריסוס. זאת לא היתה שינ אה, כפי שחשבתי בתחילה. זה היה מעי שה שנעשה בקור רוח וחשבון ברור. כבר זלו וורן ניבא כי הסינים עתידים להכתי את העולם. את העמים הגדולים הם חזי לישו כנראה להשמיד ולרשת את עריהם וכפריהם, על כל רכושם, מלבד הבגדים שבהם נקברו המתים. אשר לנו, רק עובי דת היותנו עם קטן ומוכשר עמדה לנו בינתיים. אם כך, נבאשרו השמעות המ עורפלות אשר הגיעו אלינו מהדור, בראי שית המילחמה הזאת.

החוויה הישראלית שנות ה-70

מהו הכיוון המאפיין ביותר את הסיפורת הישראלית בשנות השבעים? היא הפכה ליותר ויותר ישראלית.

כמו טיל רבי-שלבי, המשתחרר משלבי-הביניים שלו, מהגופים המאיצים, כך הצליחה גם הסיפורת הישראלית להשתחרר משלבי-הביניים, שהכניסוה למסלול של יצירה משמעותית וערכית. סופרי דור הפלמ"ח המשיכו לנוע בעקבות המתרחש בסיפורת הישראלית.

אם ההישג המשמעותי ביותר של שנות ה-60 היה הענקת פרס נובל לסופר ש"י עגנון, הרי שההישג הספרותי הבולט ביותר של שנות ה-70 הוא הפיכתה של העברית המדוברת, העברית האמיתית והשוורשית, לשפת הכתיבה של הסיפורת הישראלית.

קינר

שרה

עזר

קינר

מסלול של יצירה משמעותית

פינחס שדה ועמוס קינן הינם שני הסופרים הערכיים היחידים ששרדו בכתיבת הפרוזה שלהם מדור מילחמת-השיחור. לשון כתיבתם צרופה ומשוררת מסייגים, וכל אחד מהם נושא בכתיבתו בשורה אישית, השומרת על ערכה ועל ייעודה הספרותי. שני סופרים אחרים שכתבתם משמעותית נימנים על דור המדינה. אלה הם יצחק כ"נר ועמוס עוז. שכתבתם ממד אותנטי, וערכים לשוניים וחברתיים המייצגים את העובר על הדורות שבאו אחרי דור תש"ח.

בעיני עורך המדור, הסיפור המעולה ביותר שראה אור בעברית בעשור האחרון הוא "הסינים", מאת אורי אורלב. ספריו "חיילי עופרת", "עד מחר" והחופשת הקיץ האחרונה" ראו אור בעבר. סיפור זה, שפורסם ב-1971, כמו חתם תקופה ופתח תקופה. אין פלא שביקורת הסיפורת — החוקרים המתפרנסים מהסיפורת — התעלמה מפירוטו של הסיפור. הוא כולל בקירבו את כל המרכיבים הלשוניים, סיפוריים, חברתיים וערכיים שבכוחו של סיפור להקיף. "הסינים" של אורי אורלב מתפרסם כאן בשלמותו, כתיזכורת לכוח הרב הטמון בו.

החולים, שבו היא עובדת כנחות ראשית במחלקת היולדות. הוציאו את הנשים הי ערביות ואיש לא פצה פה. הגיע רופא סיני ובדק היטב את כל הנשים. ערביות אשר ילדו נלקחו יחד עם תינוקותיהן. אשתי ניסתה להציל ילד אחד מווג תאר מים, כדי לגדל אותו במקום בתנו שניסי פתה באסון לפני כשנה, ביום פרוץ מלה המחלקה טירב להחביאו. הוא אמר כי אין בדעתו לסכן את בית-החולים בגלל תיר נוק ערבי אחד. זה שלושה ימים שאיני הולכת לעבודה. מתהלכת בבית הלוך רי שוב ורבה כל הזמן עם אחי. אינני יודע מה היא מתכוונת לעשות. אבל לפי הבעת פניה יש בדעתה לעשות משהו. כמעט שאיננה מדברת אתי מאז אותו יום. לא יכולה לסלוח לי על שלא גנתי את הרור פא גינוי חמור ונמרץ. אבל איך יכולתי לגנותו: מה הייתי אני עושה במקומו? והרי פורסמו צווים והודבקו בכל המקור מות. לאמר, כי המסתיי ערבי. ערביה או ילד ערבי בביתו או במקום עבודתו, או מסייע להסתרתם, אחת דינו למות. מנהל מחלקת היולדות מוכר לי עוד מן הימים שלמדנו יחד בבית-הספר. היה ילד שמנן מן טוב לב. הוא לא יכול היה לסכן את כל החולים והרופאים היהודים האחרים. יתכן שלא היו נוגעים בהם לרעה ומוציא אים להורג רק את האחרים במישרין, כלומר אותו ואת אשתו. אולי עוד רופא מן המחלקה, אשתי היא אשה צעירה מאד ונלהבת לעניין הצלת-הנפשות. אך איננה יכולה לדרוש ממנו לסכן את חייו. נכון שילד ערבי הוא ילד כמו כל ילד אחר. אך האם הפיתגם הישן "עניי עירך קודי מים" איננו פרי עממה עמית מציאותית ונבונה? יש לו אשה וילדים. לדר אלון, והוא אינו יכול לסכן את חייו. אשתי לא סולחת לי את הערותי אלה.

זה שלושה ימים שאנחנו שנים בחדר רים נפרדים, דבר שלא קרה אף פעם מאז נשואינו. עם אחי איננה מברת עכשיו כלל. היא מתחילה לחשוך בו שהוא מש- תף איתם פעולה במה שקשור בערבים. אם הדבר היה נמשך באופן כזה עוד ימים אחדים היינו טורפים לאט לאט זה את זה, אך היום התפוצץ כל העניין.

אחי הגיע כרגיל, בצהריים. ישבנו לא- כול. לא נשמע דבר מלבד קישקוש כלי האוכל וקול לעיסתו הגסה של אחי. אשתי תהייתה נושפת כל פעם ומנקה את אפה, כאילו יש לה נזלת. לא הייתי בטוח אם באמת הצטננה או שהיא נרגשת ואינה רוצה שנחשוב שהיא בוכה. אכילת המרק עברה בשלום. הררהתי בדבר הפתעה הי זאת שהכינה לנו. בבשלה מרק-בצל עם צינמים מכוסים גבינה צהובה, השטים בצלחות. חשבת שאולי זה סימן להפשי רה ביחסים. היא אספה את הצלחות וחילי קה בדומיה את הבשר. זאת היתה תרנגו- לת-ביט שהפכה בר ואשר ניצודה על-ידי הקצין שלו. של אחי, באחד הכפרים הרי- קים, ונמסרה לו במתנה. שנינו התחלנו באכילתה. היא ישרה מעל צלחתה ולא אכלה.

מדוע אינך אוכלת? — שאלתי אותה. יש לי הרגשה כאילו אנחנו אוכי לים את הגוויות שלהם — אמרה והביטה באחי. הוא פרץ בצחוק.

אני לא מבינה — אמרה וורקה בי כוח את המזלג שלה על השולחן — אתם לא מרגישים אותם אתם מאבדים צלם אנוש!?

אני לא. מותק — אמר אחי. המשכתי לאכול. כבר חודש וחצי לא אכלנו בשר.

אתה בהמה — אמרה לאחי — אני מתעבת אותך. אין בכך שמץ של רגש אנושי.

מה את רוצה שאעשה, מותק?

תפסיק לקרוא לי ככה!

ואת — אמר — אל תכני אותי בשמות גנאי.

חשבת שתשליך את הצלחת בפרצופו.

ראיתי איך היא מתאפקת. ליתר ביטחון הרחקתי את צלחתה.

— להציל את הבשר, מה? — אמרה לי בלעג.

— אנחנו גרים כאן שלושתנו יחד — אמרתי כשאני בולע את הערתה — ואי אפשר שנהפוך את חיינו לגיהינום. בשלר שות הימים האחרונים את הגורם לכך.

אף אחד מאתנו לא טוב ולא מושלם — אמרה בלהט — וכל החיים שלנו הם כמו שהם, אבל אם לפחות היינו מניסים ומשתדלים לעשות משהו.

— מעניין — אמר אחי.

כל אחד מבין שאי אפשר להציל את כל הערבים — המשיכה — אבל אני אציל את אחד הילדים שאני מכירה, של טאלב או עוזר.

אין? — שאל אחי.

— אתה תעזור לי.

עתה התברר פשרו של מרק הבצל.

אני? את מטורפת. את מטורפת, אשה, את לא יודעת מה את מדברת. רור מנטיקה חסרת שחר. כשתשבי בכלא, לפי גי שיוציאו אותך להורג, לא תחשבי את כל הדברים היפים האלה, מותק. סליחה, זה לא היה כדי להרגיז אותך. את חר שבת בטח שאני שונא אותך, מה? אני רק עושה את עצמי. זאת מין דרך קנר טרונות כזאת להביע לך חיבה. את חושבת שאני מטומטם או שאין לי נשמה? אבל את צריכה להבין שהחיים שלך בר סכנה. אבל מאבירטור זה ממש כלום.

— זהו בדיוק. מן העיר העתיקה יהיה אולי קשה, אבל מאבירטור זה ממש כלום. אחי הציץ בי ואחר כך אמר:

— אומר לכם את האמת. אני בטוח שהערבים הם בדיוק בני-אדם כמונו. לוא בדיוק, אבל אם היו מגדלים אותם אחרת וכל השטויות האלה, אלא שתמיד ישארו ערבים. כמו שאנחנו תמיד נשארו יהודים. אני מאמין שהמילחמה תיגמר תוך שנה, חודש פחות, חודש יותר, ולא לטור בתם. האמריקאים מוכרחים לנצח. ואנחנו — נו — הוא הלם בגורפו על השולחן — אנחנו נפטר בינתיים מן הבעיה הערבית! האם אתם מבינים מה פירושו של הדבר? שלא יהיו יותר ערבים, או כימעט לא יהיו בכל האזור הזה? וכאן, בירושלים, אנחנו נחזור ונקים את בית-המיקדש! והכל בידיים נקיות, בלי שנגענו בהם לרעה. הסינים עושים בשבילנו את כל המלאכה. הרי זה ממש נס. אצבע אלור הים. יגמרו את הערבים ואז יפסידו בי מילחמה. אני רק מתפלל שלא יפסידו לפני שסיימו. אל תחשבו שלא כואב לי הלב לראות איך שהם מובילים אותם לי גיא-בן-היננום.

— ראינו? לא סיפרת אף פעם — אמרה אשתי.

— אסור לי לספר — אמר — בזכות זה אנחנו גרים עדיין בדירה שלנו ואוכי לים כמו בני-אדם. ולך יש מים המים לאמבטיה. אבל לא זאת הסיבה שאני עור בד בשבילם.

— אתה באמת רק מורה דרך ונהג? — שאלה אשתי בחשד.

— לא — אמר אחי — אני עוזר להם להבחין בין יהודים לערבים. בשבילם כר לנו בעלי אותו פרצוף לבן.

— אתה עוזר להם למצוא את הערי- בים? — אמרה אשתי כימעט בלחש. אחר כך התרוממה וצרחת: — צא מכאן, צא מכאן! צא מביתי! רוצח! רוצח! רוצח! אחי לא זז ממקומו.

— תמר — אמרתי — החלטנו לדבר גלויות ולברר את הדברים. את יורדת מן הפסים הרגעי.

— אתה לא מגרש אותו מן הבית? — לא, הוא אחי.

— אם כן אני עובדת.

— ששש — אמר אחי וקם — אני לא צריך להישאר כאן את לא רוצה. מעניין רק איך תברחי את הערבי הקטן.

— נכון — אמרתי — שבי.

— נבנה את בית-המיקדש — תזרה בלחש על דבריו — מיפלת.

— לא חטאנו ולא פשענו — אמר אחי. — כאשר הורגים אנשים סביבך ואתה עוזר לתפוס אותם...

— אני לא עוזר לתפוס אותם. אני רק

67